

ساحل، فرصت ناشناخته برای ارتقای کیفیت فضا

سید امیر منصوری / دکتری مطالعات شهری با تخصص معماری منظر / SEYEDAMIR.MANSOURI@GMAIL

تفرجگاه ساحلی، فضاهای جمعی مرتبط با سواحل دریا و رودخانه است که به دلیل بهره‌گیری از موقعیت طبیعی خود در جذب مخاطبان موفق عمل می‌کند. این فضاها از چند نظر در شهرها و محیط زیست انسان نقش آفرینی می‌کنند. در حالی که کاربری‌های رایج شهری همچون فضاهای خدماتی و فرهنگی، ارتباط‌های یک سویه را تعریف می‌کنند که به تعامل و شناخت متقابل منجر نمی‌شود، فضاهای جمعی برای پرکردن خلاء ناشی از آن پدید می‌آیند. تفرجگاه ساحلی، از بهترین فرصت‌هایی به شمار می‌رود که انسان‌ها در آن مجال تجربه طبیعت و تعامل با هم‌نوعان خود را دارند. بررسی نقش ساحل در ساخت شهرها چهار جلوه اصلی از اهمیت آن را نمایش می‌دهد:

۱. سازمان فضایی شهر

در شهرهای ساحلی یا شهرهایی که رودخانه‌ای در میانشان جاری است، ساحل، فضای خاطره‌انگیز و تاریخی شهر است که معمولاً مکان شکل‌گیری هسته و مرکز تاریخی شهر در کناره آن بوده است. توسعه شهر نیز معمولاً متأثر از لبه ساحل دریا یا رودخانه و در امتداد آن بوده است. در نتیجه ساحل به بخشی از ساختار شهر بدل شده که مرکز و فضاهای اصلی شهر را در امتداد خود جای داده است. اینکه اراضی قابل توسعه شهر تا چه اندازه محدوده ساحل بوده، نقش لبه ساحل را در سازمان فضایی شهر از تعریف قلمرو تا بخش اصلی ساختار تغییر می‌دهد. در آن گروه از شهرها که ساحل جزئی از ساختار شهر شناخته می‌شود، مکان‌یابی فضاهای جمعی در حاشیه آن موجب موفقیت طرح و مهم‌تر از آن تقویت خاطره جمعی شهروندان می‌شود. خاطره جمعی قوی، به تقویت هویت شهر و احساس تعلق به آن می‌انجامد.

اگرانیک جریان آب، مسدود شدن دالان‌های جریان هوا با ساختمان‌های بزرگ و بسیاری اقدامات دیگر که به دلیل فقدان نگاه کل‌نگر و سلطه جزءنگری و سودجویی فردی بر شهرهای ما حاکم شده، ایجاب می‌کند برای بازگرداندن خصوصیات زیست‌محیطی شهر چاره‌ای اندیشیده شود. توسعه پایدار شهری در میان تجربه‌ها و دستاوردهای خود به زیرساخت سبز شهری اشاره می‌کند که بر اساس احیای لبه‌های طبیعی شهر استوار است. دره‌ها، حاشیه رودها و ساحل دریا از جمله لبه‌های قابل برنامه‌ریزی شهر هستند که احیای آنها سهم مهمی در بازگرداندن کیفیت مطلوب زیست به محیط دارد. خروج عرصه‌های مذکور از مالکیت شخصی، توجه به نقش اکولوژیک ساحل در ساخت اقلیم شهر و مطبوع ساختن محیط از طریق برنامه‌ریزی آنها برای محورهای سبز شهری راه‌حلی است که در جهان امروز به سرعت در حال گسترش است. ساحل، از معدود فرصت‌های شهری است که استعداد احیای محیط زیست شهری را در خود دارد.

۲. محیط زیست

شهرها در فشار ساخت و سازهای غیرضروری و مداخلات حداکثری ناشی از تقویت روزافزون قوای انسانی، به سرعت به محیط‌هایی غیرقابل سکونت تبدیل می‌شوند. خرداقلیم (میکروکلیم) معارض با آسایش و کیفیت مطلوب زندگی که در اثر پوشیده شدن کامل سطح شهر با ساختمان و آسفالت خیابان‌ها، عدم امکان جذب آب در اغلب سطح شهر، پوشیده شدن دره‌ها و مسیرهای

۳. عدالت اجتماعی

ساحل، به دلیل ظرفیت بالای خود در جنبه‌های زیست‌محیطی، کارکردی و زیبایی‌شناسی ارزش اقتصادی ویژه‌ای می‌یابد و به پهنه‌های نادر سرزمینی تبدیل می‌شود. ارزش‌های انباشته در این اراضی آنها را به هدف گروه‌های توانمند اقتصادی بدل می‌کند. تصرف نقاط خوش منظر، خوش آب و هوا، در حاشیه رودخانه و دریا مظهر این کنش است. در قرآن کریم، دریاها،

۱ : ساحل در دنیای توسعه‌یافته، قابل تملک نیست. ارزش‌های نهفته در آن، چنان آشکار است که معماری منظر ساحل، جزء اصلی هویت شهری و سرزمینی است. ساحل دیدیم (DIDIM)، آلتینکوم ترکیه، مأخذ: www.altinkumlifetimehomes.com

